

Zdravka Divjak

Werner Heift: *Der Commodore 64 als Dolmetscher* Fremdsprachen-Übersetzung mit dem Computer Data Becker Buch, Düsseldorf 1985

Područje prevođenja jezika pomoću računala osobito je osjetljivo; mogućnost prevođenja je osporavana, a pokušaji prevođenja napuštani. Tko god je ušao u jezičnu problematiku može takve stavove lako razumjeti i sam se pridružiti onima, koji ne vide rješenja, kojima bi se fineze nekog jezika mogle preko računala prenijeti u drugi. Ipak ima onih koji ne odustaju, ili onih koji počinju iznova.

U ovoj knjizi autor govori da su oni koji kombiniraju područja jezika i računala rijetki. Uvodi nam u svoj način pristupa i razmišljanja o tom problemu. Ne raspolaže velikim sistemom, nego eksperimentira s popularnim kućnim računalom COMMODORE 64, koji je pristupačan širokom krugu korisnika, a osim za igru mladima i onima koji se mladim osjećaju, može poslužiti i za ovakvu svrhu. Opremljeno dodatkom disk jedinice i diskete, a prema programima koje je izradio autor, ovo će kućno računalo omogućiti korisniku da se okuša u vrlo osjetljivom i teškom zadatku koji je ovdje opisan — u prijevodu s engleskog na njemački jezik. Programi koje je napravio autor mogu međutim poslužiti za bilo koje jezike, ako se korisnik drži principa da odredi izvorni jezik i jezik-cilj. Naravno, autor se ograničava od prijevoda literarnog teksta, pa bira onu vrstu teksta koji bismo nazvali stručni tekst.

Knjiga ima 275 stranica, a pisana je u obliku udžbenika. Podijeljena je na četiri dijela s ukupno 48 lekcija. U prvom dijelu autor nas upoznaje s osnovnim pravilima programiranja, kojemu je svrha da računalo upamti određeni vokabular. U drugom dijelu su razrađeni dijelovi glavnog programa, koji će poslužiti pohranjivanju i pozivanju vokabulara prema potrebi. Treći dio govori o osnovnim etapama prevođenja teksta, programima za prevođenje i dobivanje grubog prijevoda. Potkrijepljen primjerom, ovaj dio je zanimljiv i onome tko se neće baviti ovakvim eksperimentima, zato što može uočiti kakve se pogreške i slabosti dobivaju grubim prijevodom. Ali autor kaže da su oni koji se bave računalima perfekcionista, pa i on pokušava uz pomoć računala poboljšati grupi prijevod.

Vrijednost ove knjige manje upućenima u programiranje leži u postupnosti i jednostavnosti kojom autor izlaže svoja razmišljanja i prati ih konkretnim dijelovima programa. Glavni program i potprogrami nastaju tako ispred nas na ekranu, oni se pohranjuju i pozivaju na ekran prema potrebi, mi smo aktivni sudionici eksperimenta. Autor ne smatra da je njegov način razmišljanja jedini moguć, nego nas poziva da unesemo svoju kreativnost, koja čovjeka razlikuje od stroja.

Objektivna i pristupačna, ova bi knjiga mogla zainteresiranima ukloniti nelagodnost početka rada s novom materijom i istovremeno ih dovesti do vrlo naprednog stupnja programiranja. Ovo je pravi intelektualni izazov.

Zrinjka Glovacki-Bernardi

Tamara Marčetić, *Pregled gramatike njemačkog jezika*, Školska knjiga, Zagreb, 1985.

Pregled gramatike njemačkog jezika autorice Tamare Marčetić, višeg lektora na Odsjeku za germanistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, novost je među našim standardnim gramatičkim priručnicima, i to iz više razloga.

Ovaj je priručnik zamišljen i ostvaren tako da se njime mogu služiti svi oni koji iz bilo kojeg razloga uče ili se služe njemačkim — od učenika osnovnog i srednjeg usmjerenog obrazovanja do studenata, od onih koji samostalno uče njemački do naših radnika na privremenom radu u nekoj od zemalja njemačkog govornog područja. Prvo što omogućava tako širokom krugu čitatelja da se služe ovom gramatikom jest to što je pisana na hrvatskom ili srpskom jeziku. Posebno treba pozdraviti činjenicu da autorica daje prijevod za sve njemačke primjere, npr.:

*In München angekommen, suchte er zuerst ein Hotel.
Došavši u München, potražio je najprije neki hotel.*

Prijevod primjera zapravo su dodatna informacija uz osnovna gramatička tumačenja.

Svaki dobar gramatički priručnik mora uzeti u obzir ono što se događa u gramatičkoj teoriji jezika kojim se bavi. Odredimo li to kao kriterij za ocjenjivanje jednog priručnika onda ovaj *Pregled* svakako moramo uvrstiti u red kvalitetnih priručnika, jer ne samo da se zasniva na idejama suvremene germanističke lingvistike, već su one i uvrštene u konkretnom oblikovanju pojedinih poglavlja (usporedimo npr. prikaze rekcije glagola, pridjeva). Prije svega koristan je prikaz rekcije glagola koji mogu činiti poteškoće učenicima kojima je prvi jezik hrvatski ili srpski. Kontrastivni prikaz pojedinih struktura koje su česti izvor pogrešaka dosljedno je proveden u čitavoj gramatici. Uz termin rekcija trebalo je međutim svakako spomenuti i termin »valencija« ili »valentnost« koji se u germanističkoj lingvistici danas češće upotrebljava, a kod nekih autora postoje i razlike u upotrebi ovih dvaju termina. Inače su gramatička tumačenja krajnje jednostavna, tako da uglavnom ne pretpostavljaju osobito poznavanje gramatičkih pojmova.

Daljnja je prednost ovog priručnika da se gramatička pravila ne prikazuju kao stroge norme, već se uzima u obzir i praksa govorenog jezika, npr. uvažava se upotreba indikativa u nepravnom (indirektnom) govoru:

*Er sagt, daß er kein Fleisch ißt/esse.
Er sagt, er esse/ißt kein Fleisch.*

Kod tumačenja značenja modalnih glagola možda bi trebalo dati dodatno objašnjenje za *sollen* koji znači »tvrdnju« (str. 61), jer inače nije isključeno da učenici u analogiji rečenicu

*(Ja tvrdim) on laže.
prevedu: Er soll lügen.*

Modernost koncepcije *Pregleda gramatike njemačkog jezika* pokazuje se i u obradi i prikazu jezičnih jedinica na sintaktičkoj razini. Tako se na primjer veznici ne navode kao zasebna vrsta riječi, već se uvode kad se govori o odgovarajućim zavisnim rečenicama. Kriterij za određivanje vrste zavisnih rečenica jest njihova funkcija u složenoj rečenici.

Od velike su važnosti za praktičnost ovog priručnika vrlo pregledna grafička rješenja (npr. kod tumačenja reda riječi u njemačkoj rečenici).

Abecedni indeks gramatičkih pojmova i obrađenih jedinica kako hrvatskih, tako i njemačkih također će omogućiti lakše i bolje snalaženje u ovoj gramatici.

Pregledom gramatike njemačkoga jezika Tamare Marčetić dobili smo dakle ne samo novi već i suvremeno koncipirani i vrlo dobro osmišljeni gramatički priručnik višestruke namjene.

Jagoš Gačević

Vera Nikolić, Marija Mežinski, *Metodika nastave ruskog jezika sa praktikumom*

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1984.

Nedavno se u izdanju Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva u Beogradu pojavila dugo najavljivana *Metodika nastave ruskog jezika sa praktikumom* Vere Nikolić i Marije Mežinski. To je prvi cjelovit udžbenik metodike ovog predmeta u nas i već po tome zaslužuje posebnu pažnju. Što on donosi nastavnicima rusistima?

Kao što sam naslov kazuje, udžbenik se sastoji od teorijskog dijela — metodike — čiji je autor V. Nikolić, i praktikuma kao priloga teorijskom dijelu, koji je napisala M. Mežinski. Sama pak metodika ima tri dijela: uvod, makroorganizaciju i mikroorganizaciju nastave.

U *Uvodu* se razmatraju osnovni pojmovi metodike, njen predmet i zadaci, a takođe i metod koji se vidi u dva značenja: kao »uopšteni model nastavnikoveg rada i uslovljenih reakcija učenika, model zajedničkog rada na postizanju komunikativnog, obrazovnog i vaspitnog cilja« i kao »opšta principijelna usmjerenost nastave«. Osim toga, analiziraju se teorijske osnove metodike kao nauke. Pored tradicionalnih osnova (lingvističkih, psiholoških, pedagoških) koje nalazimo i u drugim metodikama, autor ukazuje, koristeći se saznanjima iz drugih nauka, i na uticaj, u posljednje vrijeme, kibernetike kao nauke, pa govori o kibernetiskim osnovama metodike ruskog jezika koje su omogućile i uvođenje elemenata programirane nastave, odnosno programiranje samog nastavnog procesa.

Dio pod naslovom *Makroorganizacija nastave* obuhvata predmetodsku, metodsku i postmetodsku realnost (termini pozajmljeni od češkog metodičara F. Malirža). Pod predmetodskom realnošću autor podrazumijeva motivisanost učenika za učenje ruskog jezika i ulogu nastavnika u tome; udžbenike, priručnike i pomoćna sredstva u nastavi. Autor tačno zapaža nemotivisanost, odnosno »negativnu motivisanost« našeg učenika za učenje ruskog jezika, ali ukazuje i na mogućnost neutralisanja tog negativnog odnosa koji učenik donosi iz svoje porodice. Razumije se, to mogu samo dobri nastavnici i autor daje »portret« takvog nastavnika koji može poslužiti kao uzor, čije odlike bi morao izgrađivati u sebi svako ko predaje ovaj jezik.